

4. Barkley R. A. Time Management for Students. New York: Academic Press, 2018.
5. Covey S. R. The 7 Habits of Highly Effective People. New York: Free Press, 2020.
6. Reiner M., Niermann C., Kupperts L., et al. Physical activity and mental health: Evidence from meta-analyses. Psychology of Health, 2020.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ БЛАГОПОЛУЧЧЯ ЖІНОК З РІЗНИМ ШЛЮБНИМ СТАТУСОМ

Скрипченко А. В.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
alonavitalivna91@gmail.com*

Останні роки у наукових та суспільних колах спостерігається посилена увага до змін, які переживає інститут сім'ї, що нерідко описуються як його криза або навіть розпад. Зазвичай цю думку підтверджують статистичними даними, які демонструють зростання кількості розлучень та популяризацію «громадянських шлюбів». Проте соціо-психологічні дослідження вказують на те, що, попри такі трансформації, шлюб залишається фундаментальною цінністю в українському суспільстві, виконуючи роль одного з ключових соціальних інститутів.

Протягом останніх 50 років загальне ставлення до шлюбу не зазнало значних змін. Єдиний шлюб із дітьми продовжує залишатися важливим життєвим пріоритетом для більшості дорослого населення. У той же час інститут шлюбу трансформується: акценти зміщуються з традиційних заборон та обов'язків до більшої свободи у прийнятті рішень, що створює новий контекст для шлюбно-сімейних стосунків.

Для глибшого розуміння сучасних змін у шлюбному житті важливо зосередитися на психологічних механізмах, які впливають на благополуччя людей із різним шлюбним статусом. У цьому контексті ключовим стає аналіз суб'єктивного психологічного благополуччя як показника, що відображає, як сучасні шлюбні моделі впливають на сприйняття людьми себе та свого життя.

Серед сучасних дослідників, які займаються дослідженням феномену психологічного благополуччя, варто згадати таких як Н. Бредбурн, Н. Гончарова, А. Коваленко, Г. Медніков, М. Павлюк, Л. Сердюк, Т. Ткачук, А. Харченко, О. Шопша, М. Ягода та багато інших. Зарубіжні дослідження психологічного благополуччя переважно стосуються розгляду його з точки зору резильєнтності – життєстійкості, пошуку ресурсів для виходу з нестандартних ситуацій та формування новоутворень, що сприятимуть розвитку здорової особистості. Це такі вчені, як Д. Александер, Е. Вернер, М. Віндл, Ф. Волш, Е. Десі, А. Мастен, Дж. Ролланд.

Численні дослідження показали, що люди, які перебувають у шлюбі, відрізняються більш високим рівнем задоволеності життям, психологічного благополуччя і кращим станом здоров'я, ніж люди, які не перебувають в шлюбі. Останні дослідження також показують, що у чоловіків і жінок різного віку, які перебувають у шлюбі, рівень психологічного благополуччя вище, ніж у тих, хто розлучений. Ще нижче психологічне благополуччя у тих, хто ніколи не був у шлюбі, а найнижчий рівень відзначається у вдівців [3, с. 178-182].

Відзначається, що психологічне благополуччя заміжніх жінок вище, ніж у незаміжніх жінок, і це пов'язано переважно з успішним управлінням власним життям, здатністю досягати поставлених цілей, з більшим усвідомленням власного життя, відчуттям самоцінності і прагненням до саморозвитку [4, с. 35-37].

Разом з тим, необхідно брати до уваги і дослідження, які доводять, що відсутність шлюбу не обов'язково супроводжується зниженням психологічного благополуччя. Відповідно до О. Груб'як, така «самотність» може відкривати розширені можливості для самовдосконалення. Є також і дані про те, що сучасні жінки, які не перебувають у шлюбі, володіють досить широким діапазоном застосування своїх здібностей і можливостей і сприймають своє життя оптимістично [2, с. 78].

У сучасній психологічній науці поширена точка зору, згідно з якою в ситуації відсутності сім'ї розвиток особистості неможливо розглядати як нормативний. При цьому відзначається, що жінки, які не перебувають у шлюбі, характеризуються не лише специфічним соціальним статусом, а й низкою психологічних особливостей, однією з яких є неадекватна самооцінка. Для багатьох жінок, які не перебувають у шлюбі, значущою стає проблема самотності, яка розглядається як суб'єктивне переживання почуття ізоляції від інших, відчуття того, що поруч немає близької людини [5, с. 118].

Деякі дослідження показують, що розлучені люди більше задоволені своїм життям, ніж ті, хто ніколи не був одружений. З іншого боку, низка досліджень показує, що важлива не сама наявність шлюбу, а його якість. Перебування в нещасливому шлюбі, в незадовільних стосунках може збільшувати ризик психологічного неблагополуччя, негативного сприйняття власного життя [7, с. 474-475].

Також мають значення родинні традиції та шлюбні установки людей. Важливо відзначити і те, що на психологічне благополуччя подружжя в тих чи інших формах шлюбу впливає ставлення суспільства до цих форм шлюбу. Так, виявлено, що різниця в добробуті людей, які перебували у зареєстрованому шлюбі і тих, що живуть у цивільному шлюбі менша в країнах, в яких співжиття більш поширене і розглядається як норма [1, с. 179].

Відзначається трансформація ставлення до співжиття в суспільстві, що супроводжується нівелюванням відмінностей в психологічному благополуччі офіційних і громадянських шлюбів [9, с. 603]. Інші вчені, навпаки, підкреслюють роль соціальної ситуації в оцінці людьми свого психологічного благополуччя в тому чи іншому шлюбному статусі, наприклад, офіційний шлюб в більшій мірі, ніж співжиття, пов'язаний з психологічним благополуччям у жінок, які мають дітей, ніж у чоловіків [8, с. 905].

Отже, при великій увазі до психологічного благополуччя людей, що знаходяться в різних формах шлюбно-сімейних стосунків, емпіричні дослідження дають дещо суперечливі дані і показують необхідність більш комплексного порівняльного вивчення психологічного благополуччя людей з різним шлюбним статусом. Також до цих пір залишається маловивченим питання психологічних чинників благополуччя в контексті різного шлюбного статусу. Одним з найважливіших чинників психологічного благополуччя людини в стосунках, її здатності будувати надійні взаємини визнається рівень особистісної зрілості людини, її особистісної автономії і емоційної незалежності від батьківської сім'ї.

Дослідження, проведене українськими науковицями В. Афанасенко та Т. Комар показало, що шлюбний статус жінок різного віку пов'язаний з їхнім психологічним благополуччям. Жінки, які перебувають у шлюбі, більше задоволені своїм життям, ніж ті, які ніколи не перебували у шлюбі. Жінки, які розлучені, займають проміжне місце за рівнем психологічного благополуччя між одруженими і раніше неодруженими. Однак, група жінок, які перебували в повторному шлюбі, за рівнем психологічного благополуччя не є однорідною. В цілому, в третьому шлюбі психологічне благополуччя жінок істотно вище, ніж в перших двох, а в другому шлюбі – найнижче, хоча статистично значуще не відрізняється від першого шлюбу. Зі збільшенням стажу шлюбу рівень психологічного благополуччя підвищується тільки в першому шлюбі, а термін розлучення також не пов'язаний прямо з психологічним благополуччям [1, с. 173].

Крім того, дослідниці довели, що психологічне благополуччя жінок різного віку більше пов'язане з задоволеністю шлюбом у першому і другому шлюбах, в третьому шлюбі з задоволеністю шлюбом пов'язана лише особистісна автономія жінки, як один з показників психологічного благополуччя [1, с. 175].

Результати досліджень свідчать, що психологічне благополуччя жінок тісно пов'язане з якістю та формою шлюбних стосунків, однак цей зв'язок є багатовимірним. Благополуччя залежить як від зовнішніх факторів – стосунків у шлюбі, соціального оточення, так і від внутрішніх – самооцінки, автономії, здатності до саморегуляції.

Особливості благополуччя змінюються залежно від тривалості шлюбу, життєвого досвіду жінок та ставлення суспільства до їхнього шлюбного статусу. Подальші дослідження у цій сфері можуть сприяти розробці програм підтримки жінок із різними шлюбними статусами, що враховуватимуть як їхні психологічні потреби, так і соціокультурні чинники.

ЛІТЕРАТУРА

1. Афанасенко В. І., Комар Т. В. Особливості психологічного благополуччя жінок з різним шлюбним статусом. Актуальні проблеми психології: *Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України*. Т. IX. Загальна психологія. Історична психологія. Етнічна психологія. Вип. 13. Київ: ПП Лисенко, 2020. С. 177–188.
2. Груб'як О. Психологічне благополуччя особистості в період ранньої дорослості: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Івано-Франківськ, 2015. 219 с.
3. Кашлюк Ю. Основні чинники, які впливають на психологічне благополуччя особистості. *Проблеми сучасної психології*. 2016. Вип. 34. С. 170–186.
4. Кондратюк С. М., Жилкіна І. Ю. Особливості психологічного благополуччя жінок раннього дорослого віку. *Науковий вісник ХДУ Серія Психологічні науки*. 2020. Випуск № 1. С. 33–40.
5. Майструк В. Методологічні засади дослідження самоприйняття сучасної жінки. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки»*. 2018. Вип. 1(1). С. 117–121.
6. Харченко А. С. Особливості психологічного благополуччя викладачів закладів вищої освіти. Синергетичний підхід до проєктування життєвого простору особистості: зб. наук. матеріалів Міжнарод. наук.-практ. онлайн-конф. (27-28 квітня 2021 р., м. Полтава). Полтава, 2021. С. 302–304.
7. Hawkins D. N., Booth A. Unhappily ever after: Effects of long-term, low-quality marriages on well-being. *Social Forces*. 2005. № 84. P. 451–471.
8. Kim H. K., McKenry P. C. The relationship between marriage and psychological well-being: A longitudinal analysis. *Journal of Family Issues*. 2002. № 23(8). P. 885–911.
9. Pirani E., Vignoli D. Changes in the satisfaction of cohabitators relative to spouses over time. *Family Relations*. 2016. № 78. P. 598–609.

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОФЕСІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Твердохліб І. О.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Професійна діяльність медичного працівника, незалежно від різновиду виконуваної роботи, відноситься до групи професій з підвищеною моральною відповідальністю за здоров'я і життя окремих людей, груп населення і суспільства в цілому. Особлива роль вивчення професійного потенціалу медичних працівників обумовлюється самою